

2.4. Свідчення очевидців голодомору 1932-1933 років записані учнями Марченка М.М.

440. Слаквич Галина Афанасіївна, Велика Лепетиха:

„Під час голоду 1932-1933 року батько моєї бабусі Шинкарецький Афанасій Петрович був сотником. Жили вони у с. Князе-Григорівка. До їхньої хати приносили відібране у людей майно. Одного разу до них прийшла сусідка, і попросила мішок зерна, щоб прогодувати дітей, що голодують. Моя мама задовольнила її прохання. А коли про це дізналися члени буксирної бригади, то ледь її не вбили, якби не спас батько. Коли почали вивозити з їхнього будинку награвоване у жителів с. Князе-Григорівка зерно, то батько моєї бабусі сховав за іконою мішечок пшениці. Ту ікону я зберігаю до цих пір, як таку, що врятувала мені життя”.

Записав Слаквич Олег

2.5. Свідчення очевидців голодомору 1932-1933 років записані учнями Шинкарецької Віри Іванівни і Гнатенко Ксенії Юріївни

441. Тур Ульяна Ісаївна, 1921р.н., Князе-Григорівка:

„Під час голоду 1932-1933 років розкуркулених людей вивозили на Північ. Їхали довго - більш як два тижні. Після приїзду дітей везли до хатин на санках по снігу у тріскучий мороз та хуртовину. Багато з них замерзли на смерть. Коли поверталися назад додому, то питали у людей чогось поїсти: хліба, картоплі, теплого чаю. З Півночі повернулись у 1933-1934 роках. Більшість були хворими, тому, незабаром, більшість з них померли. Діти наглядали за ними і піклувалися, як могли. Матері просили дітей їх покинути і йшли шукати щось поїсти. Іноді вони слухались: шукали їжу, їли коріння різних трав, розбивали кісточки з абрикосів... Їжі знаходили мало, але всерівно половину несли мамам, рідним, тим, з ким залишалися”.

Записала Пошедіна Юлія

442. Безносюк Катерина Максимівна, Князе-Григорівка:

„Одним із найстрашніших злочинів сталінізму проти українського народу був організований ним голод 1932-1933 років. Цей штучний голодомор - жадлива національна трагедія українського народу. Важко уявити цю страхітливую хроніку невимого-

вно трагічної долі українського народу. Жодна уява не здатна відтворити цю жахливу чорну біду, яка захопила Україну і відкинула її за межі елементарного людського життя. Але пам'ять жива.

Не минув страшний голодомор і нашу сім'ю. Пережила і я ці важкі, страшні роки, хоч здавалося, вижити було просто неможливо. Ще зовсім юною дівчиною була, коли заарештували батька, про якого ніколи більше не чула, і якого ніколи вже так і не бачила. Сім'я була в небезпеці, що чекало на нас далі було невідомо. Було страшно. Мати злякалась, і, рятуючи своє життя, втекла в Рубанівку до знайомих, залишивши четверо дітей самих. Я була серед них найстаршою, тож доводилося, як мамі опікуватися іншими, доглядати, годувати... Троє дівчат працювали в колгоспі на різних роботах, де потрібні були робочі руки, і отримували якусь мізерну пайку для проживання. Треба було прогудувати і молодшого братика Гришу, який ще був маленьким, і ніде не працював. Жили надзвичайно бідно, холодно і голодно, з голоду доходили до відчаю. Їли все, що можна було жувати. Ні від кого не чекали допомоги, не було навіть, де вкрасти, знайти, попросити. Нас карали за найменший непослух, за крадіжку кількох колосків або жменьки зерна. Якщо щось і вдавалося десь виміняти, то все це забиралося міліцією. Та ми були такі бідні, що міняти не було чого. Залишалося чекати на голодну, мученицьку смерть. І вона незабаром прийшла і у нашу сім'ю. Їжі не вистачало, а тому брат почав пухнути від голоду. Нам вдалося роздобути трохи кукурудзи, зварити її і нагодувати Гришу. Потім я пішла на роботу, бо треба було працювати, адже це була єдина можливість вижити. В роботі швидше спливав час, забувався голод, і вона давала хоч якусь мізерну їжу. Коли повернулася додому, то застала братика мертвим. І винною в цій смерті була я. Радіючи, що знайшлося трохи кукурудзи, я вирішила зварити на майбутнє. Але часу не вистачило доварити, і тому я залишила горщик в печі, щоб доварилося. Поспішаючи на роботу, я наказала брату не чіпати горщика до мого повернення. Він не витерпів, мабуть, смачного запаху від вареного зерна, не втримався, і наївся. А воно розбухло в животі. Жалко було, що не вберегла рідного братика, але не було часу сумувати і плакати, треба було працювати. Всі троє сестер вижили якимось, але біль залишився назавжди, а ще страшна пам'ять про те, як колись було брутально і жорстоко поламане наше життя."

Записала Шинкарецька Ольга

443. Гончаренко Маргарита, Князе-Григорівка:

„Мій дідусь був свідком страшного голоду 1932-1933 років. Під час голоду йому було 7 років, але він пам'ятає все так, ніби він пережне його зовсім недавно. Розповів він багато чого, але найбільше мені запам'яталася така розповідь: «Дідусь говорив, що в його родині не було такого страшного голоду тому, що його мама працювала на сховищі зерна. А от сусідам довелося пережити страшні події. В їхній родині не було чого їсти. Двоє дітей вже померли від голоду. Собаку вони вже з'їли, а була зима. Не було навіть трави, не можна було зловити і риби тому, що родина занадто ослабла, щоб ходити на риболовлю. В чоловіка й жінки попухли ноги, їхня остання донька не могла вже пересуватися, вона тільки лежала і ледве розмовляла. І

сталося найстрашніше, батьки дівчинки власноруч зарізали рідну дитину і з'їли. Бабуся розповідала, що в їхній родині померло від голоду двоє дітей. Брат моєї бабусі помирає на її очах просячи хоч маленький шматочок цибулини. Коли бабуся це згадує на її очах виступають сльози. Адже, як важко згадувати ті страшні події, коли люди їли собак, котів, коріння трави. Родина моєї бабусі вижила, годуючись річковими черепашками та насінням бур'яну".

Записала Гончаренко Маргарита